

AANBEVELING

INRICHTING VAN OPVOEDINGSONDERSTEUNING

Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen.

- Voorstel van decreet van Mevr. Patricia Ceysens, stuk 183 (1999-2000), nr. 1.

Aanbeveling 2000/6.

INRICHTING VAN OPVOEDINGSONDERSTEUNING

SITUERING

In het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind wordt in art. 18 gesteld dat in principe de ouders de eerste opvoedingsverantwoordelijken zijn van het kind en dat de overheid passende maatregelen dient te nemen ter ondersteuning van deze ouderlijke taak.

In deze zin komt het voorstel van decreet betreffende de inrichting van 'opvoedingsondersteuning' in sterke mate tegemoet aan deze overheidstaak.

Artikel 5 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind beschrijft daarnaast ook het recht van het kind op een opvoedingscontext die niet te herleiden valt tot een welbepaalde opvoedingswijze. Dit betekent dat de opvoeding van een kind niet dient te verlopen volgens een vastgelegd handelingsscenario. Het Verdrag geeft in bepaalde artikels wel een aantal (negatieve) tegenindicaties aan.

Ouders respecteren als eerste opvoedingsverantwoordelijken en hen daarbij effectief ondersteunen in het opvoedend handelen is een complexe uitdaging voor de overheid. De overheid kan hierbij diverse benaderingswijzen hanteren. Immers deze meerdere mogelijke ondersteunende en begeleidende maatregelen dienen op een continuüm geplaatst te worden van enerzijds algemene collectief aanbodgestuurde preventieve acties tot anderzijds specifieke individuele curatieve vraaggestuurde acties.

Het installeren van een vorm van opvoedingsondersteuning is één van deze vele maatregelen en dient volgens het Kinderrechtencommissariaat vooral gesitueerd te worden als een aanbodgestuurde preventieve maatregel.

Een opvoedingsondersteunende maatregel wordt door het Kinderrechtencommissariaat gezien als een lichte, kortdurende en laagdrempelige maatregel waarbij zowel opvoedingsvragen en -zorgen als opvoedingsspanningen het object van ondersteuning vormen en waarbij deze maatregel zich in hoofdzaak richt naar een collectiviteit (bijv. een groep van ouders). Het verlenen van opvoedingsondersteuning ten aanzien van individuele ondersteuningsbehoevenden leunt reeds sterk aan bij specifieke hulpverlening over opvoedings- en gedragsproblemen.

Om een duidelijk onderscheid te kunnen aanbrengen tussen opvoedingsondersteuning en hulpverlening, hanteren we de volgende driedeling¹:

- Primaire preventie als collectieve acties gericht op het voorkomen van opvoedings- en gedragsproblemen (= aanbodgestuurd)
- Secundaire preventie als collectief en individueel gerichte acties naar vroegtijdige onderkenning en ondersteuning van opvoedings- en gedragsproblemen (= aanbod-vraaggestuurd)
- Tertiare preventie als individueel gerichte actie naar een afgebakende risicogroep om de gedragsproblematiek te reduceren (= vraaggestuurd)

Deze indeling in preventieniveaus passen we toe op het schema van Kousemaker² die vier opvoedingssituaties onderscheidt :

1. Gewone opvoedingssituatie met dagdagelijkse opvoedingsvragen en zorgen
2. Opvoedingsspanning als vragen die dreigen over te gaan in een probleem; er is behoefte aan informatie en/of advies
3. Opvoedingscrisis als een beklemmende situatie voor de ouders waarbij de opvoedingsaanpak zeer incidenteel en inconsequent verloopt; er is nood aan effectieve hulp
4. Opvoedingsnood als een situatie met complexe en hardnekkige (chronische) problematiek; er is nood aan deskundige en intensieve hulp

Volgens de visie van het Kinderrechtencommissariaat is opvoedingsondersteuning een maatregel die zich richt naar de gewone dagelijkse opvoedingssituatie en naar de opvoedingspraktijk die door de betrokkenen als gespannen en enigszins bedreigend wordt aanvoeld.

Het inrichten van opvoedingsondersteuning beantwoordt zeker aan een bestaande nood. Het opvoeden van kinderen en jongeren verloopt niet (meer) vanzelfsprekend. Ouders en andere (professionele) opvoeders stellen zich vragen over de eigen opvoedingsaanpak of worden geconfronteerd met negatieve berichten over een toenemende gedragsproblematiek in het gezin, de school, ... Het opvoeden verliest hiermee zijn natuurlijke vanzelfsprekendheid.

¹ *Pedagogisch Advies en Stimulering (PAS), Geïntegreerd Pedagogisch Preventieproject*, Projecttekst, Jo VOETS, Jaak LUYS en Hilde HAERDEN, 1999, Genk

² *Pedagogische Preventie in de Jeugdgezondheidszorg voor 0 tot 4 jarigen*. KOUSEMAKER, N.P.J. et al., 1987, Leiden

Uit studies³ blijkt ondermeer dat 5 tot 15% van de Vlaamse jeugd gedragsproblemen vertoont en dat een klein procent daarvan uitgroeit tot jongeren met delinquent gedrag. Tegelijkertijd toont onderzoek aan dat het vroegtijdig nemen van maatregelen een reducerend effect heeft op het aantal en op de ernst van het probleemgedrag. Algemeen kan gesteld worden dat hoe eerder men ingrijpt, hoe gemakkelijker (= minder intensieve hulp) gedragsproblematiek kan afgeremd worden en hoe economischer (= goedkoper) de hulpverlenende maatregelen zijn. Als men echter later ingrijpt, dan verhogen de ingrijpkosten en dalen de kansen op succes aanzienlijk.

Het uittekenen van zowel opvoedingsondersteunende als hulpverlenende maatregelen dient multimodaal te gebeuren. Dit betekent dat maatregelen pas effect zullen sorteren als ze verlopen binnen een meersporenbeleid. Het gefragmenteerd en solitair aanbieden van opvoedingsondersteunende initiatieven zal niet ten gunste komen van de bestaande behoeften.

In deze context dient bij het aanbieden van initiatieven van opvoedingsondersteuning een aantal vragen gesteld te worden :

- Heeft men zicht op de collectieve subdoelgroep ?
- Is de vorm van deze opvoedingsondersteunende maatregel passend ?
- Is de maatregel aanvullend op bestaand aanbod van opvoedingsondersteunende sporen ?
- Is deze opvoedingsondersteuning verankerd in de laagdrempelige socio-pedagogische infrastructuur ?
- Past deze opvoedingsondersteuning binnen een coherent preventieproject ?

Het Kinderrechtencommissariaat steunt dit voorstel van decreet tot het inrichten van opvoedingsondersteuning als een verplichte taak van de overheid ten aanzien van gezinnen in een opvoedingsverlegenheid. Maar tegelijkertijd wil het Kinderrechtencommissariaat ook aansporen tot een zorgvuldige inhoudelijke bewaking van het begrip 'opvoedingsondersteuning'.

Tevens dienen er volgens het Kinderrechtencommissariaat een aantal basisprincipes gevolgd te worden die de kans op het welslagen van preventieve ondersteunende maatregelen verhogen.

³ *Gedrags- en emotionele problemen bij kinderen. Deel 1 & Deel 2.* HELLI NCKX, W. et al., 1991, Leuven

Opvoedingsondersteuning en het belang van het kind

Het Kinderrechtencommissariaat is van mening dat goed en coherent uitgebouwde initiatieven voor opvoedingsondersteuning de belangen van kinderen en jongeren (en hun opvoedingsverantwoordelijken) verdedigen.

Binnen het opkomende opvoedingsmodel van de 'onderhandelingshuishoudens' (= overlegmodel) worden ouders (en alle andere opvoedingsverantwoordelijken...) meer voor de uitdagende taak gesteld om in voortdurende dialoog het samenleven met de kinderen en de jongeren mogelijk te maken. Dit overlegmodel is niet het product van meer dwingende en eisende opgroeiende kinderen, maar is de resultante van een conglomeraat van maatschappelijk veranderde factoren waardoor immers aan kinderen en jongeren andere verantwoordelijkheden gegeven worden. Deze dagelijkse onderhandelingspraktijk vraagt van alle betrokkenen een andere perspectiefneming op het samenleven en dwingt hen tot een andere handelswijze. Dit vertroebelt zeker de opvoedingsvanzelsprekendheid en roept mogelijks tal van zorgen en vragen op. In het belang van een evenwichtige integrale ontwikkeling van het kind of de jongere dienen opvoedingsverantwoordelijken op dergelijke vragen en zorgen een deskundige ondersteuning (informatie, handelingsgericht advies...) te kunnen ontvangen.

In het licht van het preventief en reducerend optreden ten aanzien van opkomende gedrags- en emotionele problemen is het inrichten van opvoedingsondersteuning een sterke maatregel in het belang van kinderen en jongeren.

ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Artikel 2

2° opvoedingsondersteuning

Opvoedingsondersteuning dient niet alleen begrepen te worden als een geformaliseerde wijze van opleiding, vorming of training, maar ook als een informeel open en vrijblijvend aanbod.

3° initiatiefnemer

Hierbij wordt de mogelijkheid gelaten dat een privaat persoon de initiatiefnemer wordt van het inrichten van opvoedingsondersteunende initiatieven. Het Kinderrechtencommissariaat is van oordeel dat enkel organisaties en

verenigingen die reeds professionele werkervaring hebben met kinderen, jongeren en hun ouders in aanmerking kunnen komen als initiatiefnemers.

4° opdrachthouder

De opdrachthouder kan een deskundige in persoon betekenen, maar ook een organisatie of vereniging waaraan een aantal basisvoorwaarden dienen gekoppeld te worden. Immers de impact van opvoedingsondersteunende maatregelen is zeker niet uitsluitend te koppelen aan de inhoudelijke kracht van een professioneel. In die zin dienen ook lokale weefsels opdrachthouder te kunnen worden. Hierbij worden dan ook deze automatisch gekoppeld aan de vereisten van het bestaande kwaliteitsdecreet.

Artikel 3

§2 Opvoedingsondersteuning

De opsplitsing in algemene en bijzondere opvoedingsondersteuning is volgens het Kinderrechtencommissariaat een aanzet tot verwatering van het begrip opvoedingsondersteuning en in feite in contradictio in terminis. In de toelichting werd reeds uitgebreid gesteld dat opvoedingsondersteuning zich binnen het primaire en secundaire preventieelukkig richt op algemene opvoedingsvragen en behoeften aan informatie en advies.

Tevens is de verwijzing naar leeftijdsgroepen (jonge kinderen) geen zinvolle inhoudelijke afbakening. Immers opvoedingsvragen kunnen bij ouders nu juist komen bovendrijven naar aanleiding van leeftijdsfasegebonden gedrag.

In de toelichting bij het voorstel van decreet wordt in dit verband nogal onzorgvuldig de problematiek van pubers binnen de bijzondere jeugdbijstand en drugs gekoppeld. Ouders van pubers en adolescenten kunnen ook gewone opvoedingsvragen hebben, zonder dat deze vragen om intensieve begeleidende maatregelen.

De decreetgever stelt in art. 3 dat de Vlaamse Regering de minimale inhoud dient vast te leggen van de diverse opvoedingsondersteunende activiteiten. Zoals reeds eerder gesteld moet het installeren van initiatieven van opvoedingsondersteuning in een ruimere context uitgetekend te worden dan uitsluitend te vertrekken vanuit een 'lespakket' met zogenaamd minimaal vastgelegde 'eindtermen'.

Artikel 4

§2 aantal activiteiten per initiatiefnemer

Het vastleggen van een quota per initiatiefnemer dient wellicht te voorkomen dat de initiatiefnemer het inrichten van opvoedingsondersteunende activiteiten financieel kan misbruiken.

Anderzijds is het geen pleidooi voor het professionaliseren van bestaande knowhow en van bestaande netwerken die reeds jarenlang expertise trachten te ontwikkelen rond de thematiek van opvoedingsondersteuning.

Het lijkt het Kinderrechtencommissariaat meer opportuun om vanuit de overheid een aantal centra, organisaties,... in het bijzonder financieel te gaan ondersteunen zodat ze praktijkervaring, onderzoeksgegevens en methodiekontwikkelingstrajecten kunnen vergaren en als het ware een inhoudelijk steunpunt kunnen vormen voor andere initiatiefnemers.

AANBEVELING

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt aan het Vlaams Parlement bij de opmaak van dit voorstel van decreet rekening te houden met de volgende bedenkingen:

- Opvoedingsondersteuning richt zich binnen de primaire en secundaire preventie op algemene opvoedingsvragen en behoeften aan informatie en advies
- Opvoedingsondersteuning mag niet alleen begrepen worden onder de vorm van 'opleiding, vorming en training'.
- Het initiatief tot het inrichten van opvoedingsondersteunende maatregelen dient voorbehouden te worden aan organisaties en diensten met praktijkervaring ten aanzien van de thematiek van opvoedingsproblemen.
- Het kwaliteitsdecreet en de daaraan verbonden voorwaarden dient gekoppeld te worden aan opdrachthouders.
- Een initiatief tot opvoedingsondersteuning dient te passen in een (lokaal) meersporenbeleid en bij voorkeur verbonden in een preventieproject.
- De overheid stimuleert binnen de bestaande socio-pedagogische infrastructuur de uitbouw van een aantal steunpunten voor opvoedingsondersteuning.

Ankie Vandekerckhove
Kinderrechtencommissaris
Maart 2000